

SZERKESZTŐI ELŐSZÓ

1989 ugyanúgy mérföldkő volt Szeged (és az ország) életében, mint 1956. Csakúgy, mint '56-ban, Szeged '89-ben is kivette a részét az eseményekből.

Történesekben gazdag, gyors változásokat magával hozó év volt Szegeden 1989. Az országban zajló folyamatokkal párhuzamban létrejöttek a pártok helyi szervezetei, és összeállt a Szegedi Ellenzéki Kerekasztal. Ahogyan 1956-ben is elsőként mozdult a szegedi egyetem, úgy 1988-ban is szegedi egyetemistáké volt a kezdeményezés. 1988 novemberében az országban itt kerül sor először hallgatói sztrájkra. 1989. március 15-én soha nem látott méretű ünneplő tömeg jelent meg Szeged utcáin, demonstrálva a pártállammal szemben és a demokratikus átalakulás mellett. A helyi sajtó (Délmagyarország, Szegedi Egyetem, VTV) egyre inkább a szabad sajtó jegyeit mutatta, sőt az új, a hatalomtól teljességgel független sajtó is bontogatta szárnyait (Déli Napló). Az egyetemi hallgatók által létrehozott Bibó István Emlékbizottság „Nemzet és demokrácia” címen májusban nagy visszhangot keltő országos konferenciát szervezett Szegeden, amelyen párbeszédet folytattak a különböző szellemi áramlatok és politikai mozgalmak képviselői. Ugyancsak májusban ült össze Szegeden a Reformkörök Országos Találkozója, amelynek nagy szerepe volt a pártállam belső viszonyainak átalakításában. Bár sem itt, sem pedig kötetünkben nem térhetünk ki minden fontos eseményre, a fentiekből is látható, hogy Szeged szellemi és politikai sokszínűsége és 1989 tavaszi eseménysora katalizátora lett a rendszerváltásnak.

Kötetünk elsősorban 1989 tavaszára fókuszál. A szerkesztők abból az alapgondolatból indultak ki, hogy Szeged 1989-es története még feldolgozásra vár. Jelen kötetben a korabeli szereplők írják meg, beszélik el 1989 szegedi tavaszának – és tágabb kontextusának – történetét. Ám mellettük szót kapnak a korabeli szegedi eseményekben nem érintett, de a rendszerváltás eseménysorában nagyon is érintett szereplők, illetve fiatal történészek, akik mondhatni szakmai rálátással és metodológiával közelítenek a témához. Kötetünk tehát szaktanulmányok, visszaemlékezések és dokumentumok formájában igyekszik bemutatni a szegedi eseményeket és azok tágabb aspektusait a rendszerváltás évében, ezzel mintegy forrásokat biztosítva az utókor számára. A szerkesztés során nem állt szándékunkban egyetlen eszmei nézőpontot, politikai beállítódást sem túldimenzionálni, lehetőség szerint minden érintett oldal képviselője megszólal, aki szerepet játszott 1989 szegedi történeteiben.

Kiadványunk apropója és előzménye a „*Tetthelyre hívás*” 1956 a szegedi 1989-ben című, 2016. december 8-án megrendezett konferencia volt. Az ott elhangzott előadások készítették a szerkesztőket és az előadókat arra, hogy továbbgondolják a problémát, s ennek lett eredménye kiadványunk, amelyben a szerzők az egyes témákat már alaposabban kifejtették.

A konferencia több előadója tanulmányra bővítette decemberben elhangzott – szűk időkeretbe szorított – előadását, vagy felajánlotta közlésre a témáról készült, már meglévő írását, amiből a konferencián legfeljebb ízelítőt tudott adni. Így a kötet első fele a decemberi konferencián elhangzott rövid előadásokat, vagy azok tanulmányra bővített változatát tartalmazza.

A második részbe olyan visszaemlékezések és esszék kerültek, amiket az események egykori szereplői írtak, a konferencián nem hangzottak el, viszont szorosan kapcsolódnak kiadványunk témájához.

A könyv utolsó harmadát pedig dokumentum-válogatás tölti ki: állampárti dokumentumok a Tiszatáj folyóirat betiltásáról (1986) és rehabilitálásáról (1989), valamint válogatás az 1989-es év megyei állambiztonsági jelentéseiből, továbbá az MTI szegedi és megyei vonakozású híryanagyaiból.

Könyvünk címe – *Szeged hosszú tavasza 1989-ben és '56* – arra utal, hogy az 1989-es szegedi események és 1956 szellemisége, illetve szegedi eseményei összefüggnek. 1989 legitimitását 1956 adta. Mint ahogyan mai közéletünk sem határozhatja meg önmagát anélkül, hogy tisztázná viszonyát 1956-hoz és 1989-hez. Kötetünk végső soron közéleti identitásunk egyre inkább halaszthatatlan újrafogalmazását is elő kívánja segíteni.

A kiadványhoz nyújtott támogatásért köszönetet mondunk a szerzőknek, továbbá minden olyan intézménynek, szervezetnek, vállalkozásnak és magánszemélynek, amelyek/akik a nyomdai költségek előteremtéséhez – vagyis a könyv megjelenéséhez – segítséget nyújtottak.

A szerkesztők:

Géczi József Alajos, Laczkó Sándor, Révész Béla, Sipos József